

**Kommuneplanens
samfunnsdel
2023-2034**

**Vedtatt av Trysil
kommunestyre
14.2.2023**

stautaket foran...

Forord

I Trysil har vi over tid bevist at vi *tør, vil* og *kan* gjøre det mange mener er umulig. Vi har gått fra å være et samfunn basert på jord og skog til å være Norges største vinterdestinasjon, og etterhvert også en populær sommerdestinasjon. En utvikling som har vært både ønsket og styrt, og er en vesentlig del av forutsetningene for verdiskapning, sysselsetting og bosetting i kommunen. Trysil er en godt kjent merkevare med et godt omdømme. Gjennom tiår med samarbeid og tillit har vi gått sammen om å støtte gode idéer, bygge opp under sterke aktører for utvikling og funnet gode organisasjonsformer. Samarbeidet mellom kommune, næringsliv, frivillighet og innbyggerne har bidratt til et reiselivseventyr. Fram mot 2034 skal vi fortsatt være dristige. Vi skal snu negative trender og møte det grønne skiftet slik at vi fortsatt er Stavtaket foran.

Fram mot 2034 står Trysilsamfunnet overfor store omveltninger og utfordringer. Dersom vi framskriver den naturlige befolkningsutviklingen, kommer Trysil til å miste innbyggere hvert eneste år. Befolkningstallet vil gå ned og kommunen vil dermed også få mindre inntekter. Resultatet kan bli at innbyggerne får et dårligere tjenestetilbud enn i dag. Dette er en ond sirkel som store deler av distrikts-Norge står overfor i dag. Det kreves aktive grep for å endre denne utviklingen. Når andelen eldre øker og fødselstallene synker, er kommunene avhengige av tilflytting for at folketallet skal øke eller stabilisere seg. Vi vil derfor arbeide for at Trysil skal være:

- et attraktivt sted å bo, vokse opp og flytte til
- et attraktivt sted å gå på skole, å jobbe, drive næring, investere og skape nye arbeidsplasser
- et attraktivt sted for opplevelser og aktiviteter både for innbyggere og besøkende i alle aldre uavhengig av funksjonsnivå

Lokalt i Trysil opplever vi at befolkningen har utfordringer knyttet til psykisk helse, fysisk og

sosialt miljø, oppvekst og levevaner. I tillegg vil vi, både i det offentlige og private, oppleve utfordringer knyttet til rekrutteringer til ledige stillinger. Det er behov for å sikre kompetanse i eksisterende næringer, men også utvikle kompetansearbeidsplasser i kommunen. Det bør være fokus på utvikling av helårsarbeidsplasser og heltidsstillinger som gir et godt grunnlag for bosetting. Skal kommunen ha økonomisk handlingsrom til å løse samfunnsutfordringer, må sysselsettingen opprettholdes og øke over tid. Det grønne skiftet vil på sikt føre til en omstilling av samfunnet. Det kan skape spenning mellom nasjonale mål, næringsinteresser og lokalpolitiske ambisjoner. Trysilsamfunnet må møte denne utviklingen med optimisme, rom for tilpasning og skape muligheter for framtidig utvikling og vekst.

SSB sine prognoser for befolkningsutvikling i Trysil har over år vært negative. Telemarksforskning har vist oss den svært sterke sammenhengen mellom sysselsettingsvekst og virkningen for bosettingsvekst i Trysil, og har også tallfestet denne sammenhengen. Fra 2015 har Trysil hatt en befolkningsvekst, men det kan endre seg. Derfor behøver Trysil kommune tiltak og strategier som viser handlekraft og som viser en veg inn mot framtida. Vi vet at fram mot 2034 vil områder som bærekraft, klima og miljø, folkehelse og attraktivitet være viktige for Trysilsamfunnet. Derfor må vi være både dristige og ansvarlige. En bærekraftig utvikling gir Trysil unike muligheter. Store framsteg innen teknologi og digital infrastruktur åpner mulighetene for å være med på en innovasjonsreise innen ressursbruk og arbeidsplassutvikling. Det er kun mulig dersom Trysil tar tak i utfordringene, samtidig som vi legger til rette for framtidens løsninger og det grønne skiftet. Kommuneplanens samfunnsdel skal bidra til denne utviklingen gjennom bruk av bærekraftsmålene, samtidig som vi har med oss kommunes visjon og verdigrunnlag og tilpasser oss lokalpolitisk ønsket utvikling. Planen har flere overgripende temaer og skal sikre en helhetlig ønsket tilnærming i hele organisasjonen.

- 03** **Forord**
- 06** **Hva er kommuneplanen?**
Arbeidet med planen
Planens oppbygging
- 08** **Lokale utviklingstrekk**
- 10** **Fire arbeidsprinsipper for god samfunns-
utvikling**
- 13** **Visjon og verdigrunnlag**
- 14** **Trysil kommunens hovedmål mot 2034**
- 15** **Bærekraftige innsatsområder**
Innsatsområde 1: Attraktiv og framtidsrettet
Innsatsområde 2: Inkluderende og trivelig
Innsatsområde 3: Skapende og kreativ
Strategi for fritidsbegyggelse
- 33** **Veien videre – hva skal til for å lykkes?**
Økonomisk handlefrihet
Integrert plansystem for forutsigbar planlegging
En innovativ og omstillingsdyktig kommune

Hva er kommuneplanen?

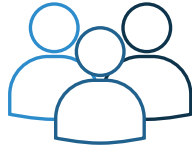
Hva er utfordringene?

Planstrategi

Hva skal kommunen oppnå?

Kommuneplanens samfunnsdel

Hvordan skal areal disponeres?

Arealplan

Hvordan skal vi jobbe for å oppnå målene?

Økonomiplan

Hva ble resultatet?

Årsberetning

Kommuneplanen er kommunens viktigste overordnede plan. Den er todelt og består av en samfunnsdel og en arealdel. Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon.

Kommuneplanens samfunnsdel skal være med å legge grunnlag for sektorenes planer og annen virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i den kommunale virksomheten. Det skal være medvirkning fra andre offentlige organer og private aktører. Formålet er å legge til rette for langsiktige og forutsigbare rammer for samfunnsutvikling og arealbruk i Trysil. Samfunnsdelen av kommuneplanen viser hvordan kommunen skal utvikle seg de neste tolv årene. Planen blir tatt opp til vurdering hvert fjerde år, hensikten er da å diskutere behovet for å revidere eller justere planen.

Arealdelen av kommuneplanen har rettsvirkning og skal vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk.

Trysils forrige samfunnsplan ble vedtatt i 2009. Planperioden er nå over og det er gjennomført en rekke strategier og tiltak. Samtidig er en del mål eller tiltak utdaterte. Samfunnet har også endret seg fra 2009 og vi ser nye, overordnede utfordringer og muligheter for Trysil kommune som organisasjon og for Trysil som lokalsamfunn de neste årene.

Sentrale områder er:

- Befolkningsutvikling og demografi
- Næringsliv og arbeidslivsdeltakelse
- Levekår og folkehelseutfordringer
- Kommuneøkonomi
- Kommunal tjenesteproduksjon
- Digitalisering
- Arealbruk og arealforvaltning
- Klima og miljø
- Transport og infrastruktur
- Samfunnssikkerhet og beredskap
- Sentrumsutvikling

Arbeidet med planen

Samfunnsplanen er et resultat av et omfattende tverrfaglig samarbeid mellom administrasjonen, politikere og innbyggere. Kommunestyret har arbeidet med temaer utfordringsdokumentet som lå til grunn for planstrategien og har blant annet fått informasjon om «Attraktivitetsmodellen» fra Telemarksforskning. Formannskapet har gjennom prosessen hatt flere arbeidsmøter sammen med administrasjonen for å styrke tverrpolitisk enighet i strategiske valg for fram-tida. I tillegg er det arrangert seks grendemøter og arbeidsdager med ungdomsrådet og råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse.

Det har blitt arbeidet med Trysil kommunes visjon og verdigrunnlag, FNs bærekraftsmål, samt strategier for ønsket utvikling. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er et førende dokument og bidrar til at det blir tatt hensyn til globale og nasjonale målsetninger. I et regionalt perspektiv er Innlandet fylkes-kommunes Innlandstrategi 2020-2024 førende for å se Trysil i et større perspektiv. Planen tar også med viktige elementer fra det grenseoverskridende samarbeidet med våre svenske nabokommuner. Folkehelse har også vært et sentralt tema i arbeidet. I forbindelse med siste høringsrunde er også den ferske Rettleiar om planlegging av fritidsbustader fra Kommunal-og distriktsdepartementet tatt i bruk som en nasjonal føring for Strategier for fritidsbebyggelse.

Planens oppbygging

Plandokumentet tar for seg kommunens visjon og verdigrunnlag og peker på at disse dan-ner grunnlag for fire viktige arbeidsprinsipper. Disse er samskaping, medvirkning, attraktivitet og bærekraftig utvikling. Disse er førende i alt vi gjør.

Planen har en kort beskrivelse av Trysil kommunes lokale utviklingstrekk. Avsnittet er basert på Utfordringsdokumentet som ble utformet i forbindelse med planstrategien. Utfordringene som presenteres er ikke nødvendigvis unike for Trysil, men preger samfunnet vårt regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Basert på visjon, verdigrunnlag, nevnte arbeidsprinsipper og ønsket utvikling er det valgt ut tre prioriterte innsatsområder:

- Attraktiv og framtidrettet
- Inkluderende og trivelig
- Skapende og kreativ

Innenfor hvert område er det utformet langsiktige mål og strategier. Disse skal følges opp gjennom kommunens budsjett og økonomiplan, som blir planens handlingsdel og som prioriterer hva som skal gjennomføres for å nå målene.

Plandokumentet avsluttes med Strategi for fritidsbebyggelse. Denne gir overordnede prinsipper som vil være førende for arealdelen av kommuneplanen.

Lokale utviklingstrekk

Flere av utfordringene i Trysil er sammenvevde og sammensatte, såkalte samfunnsfloker. For å løse samfunnsflokene må det være en helhetlig og tverrfaglig tilnærming med samarbeid på tvers av alle fagfelt. Noen floker vil være mer alvorlige og komplekse enn andre og kreve andre løsninger enn de kommunen rår over i dag, og vil også kunne kreve bistand fra eksterne. Flere av utfordringene Trysilsamfunnet står ovenfor deler vi med landet generelt og distriktskommuner spesielt.

Demografi

Trysil har over lang tid hatt et fødselsunderskudd og er derfor avhengig av tilflytting for å opprettholde, eller øke, innbyggertallet. Tall fra SSB viser at det er nødvendig med tiltak som stimulerer til tilflytting for å unngå befolkningsnedgang.

Befolkningssammensetningen i Trysil vil bli vesentlig endret fra 2020 til 2040. Den økende andelen eldre kombinert med den synkende andelen i arbeidsfør alder, svekker samfunnets aldersbæreevne. Aldersbæreevne sier noe om hvor mange i yrkesaktiv alder det er per eldre. En høyere andel eldre gir mer aldersrelaterte sykdommer. Dette vil også påvirke befolkningens behov for kommunale tjenester og gi finansierings- og prioriteringsutfordringer for Trysil kommune.

Bosted

Det er et mål i Trysil at vi ønsker å opprettholde et desentralisert bosetningsmønster i kommunen. Det bor folk i hele kommunen, i Innbygda og ca. halvparten spredt i små og store grender. En slik bosetning gjør at kommunen må løse sine velferdsoppgaver i en desentralisert struktur. Sentraliseringen er en sterk trend som også kommunen gjennom sitt virkemiddelapparat ønsker å motvirke.

Arbeid

Trysil har hatt en nedgang i arbeidsledighet fram pandemien startet i 2020. Trysil-samfunnet har i mange år vært avhengig av sesongarbeidskraft. Det påvirker totalbildet av ansettelsesforhold, sysselsettingsgrad, årslønn og arbeidsledighet. Trysil ligger derfor oftere høyere i arbeidsledighet enn det som er snittet for Innlandet. Å sørge for helårsjobber er et viktig virkemiddel for å motvirke dette.

I Trysil øker antall barn som lever i familier med lav inntekt og lavt utdanningsnivå, noe som legger et dårligere grunnlag for levekår, levevaner og helse. Utenforskap påvirker både personlig helse, levekår og samfunnsøkonomien negativt. Økende sosial ulikhet øker risikoen for polarisering og et svakere samhold i samfunnet.

I Trysil er kommunen og besøksnæringen de største arbeidsgiverne. De står for ca. en tredjedel hver av alle arbeidsplasser. Resterende består av et variert arbeidsliv innenfor primærnæring, sekundærnæring og tertiærnæring. Reiselivet i Trysil har et godt omdømme og er og har vært flinke med innovasjon, noe som har gitt gode forutsetninger for å skape nye, bærekraftige arbeidsplasser.

For en bærekraftig utvikling av næringslivet er vi avhengig av å tiltrekke og beholde arbeidsplasser. Samtidig må omstillingsevnen styrkes og nye arbeidsplasser og kompetanse utvikles gjennom gründerskap og innovasjon, også i eksisterende bedrifter. Rekruttering av riktig kompetanse er en utfordring både for det offentlige og private i Trysil.

Bærekraft

Sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft er viktig, og førende for det vi gjør. Derfor må utvikling balanseres opp mot bæreevne. Dette vil også påvirke Trysilsamfunnet. For å nå målet om at Norge skal bli et lavutslippsland innen 2050, må samfunnet gjennom en grønn omstilling. Dette betyr at vi må endre måten vi gjør ting på, både i arbeidsliv og privat. Prosesser må endres og utslipp må kuttes. Trolig vil det medføre nye forbruksmønstre og ny atferd i samfunnet. Lokalt og nasjonalt vil det være en kontinuerlig overgangsprosess til produkter og tjenester som gir betydelig mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag. Investering i digital infrastruktur, som for eksempel fiber, er en forutsetning for grønn omstilling og innovasjon, men det er store usikkerheter knyttet til hvordan den grønne omstillingen vil påvirke samfunnsutviklingen i Trysil direkte og indirekte. Det er forventninger knyttet til at den digitale infrastrukturen vil føre til automatisasjon av tjenester og muliggjøre fjernkontorer.

Konsekvensene av klimaendringene berører Trysilsamfunnet med økende fare for ekstremvær, varmere klima og økt nedbør. De to største kildene til klimagassutslipp i Trysil er vegtrafikk og landbruk. Tall fra Miljødirektoratet viser at Trysils utslipp av klimagasser har sunket de siste årene. I en kommune som Trysil der 39 % av klimagassutslippet kommer fra vegtrafikk, vil sammenhengen mellom hvordan boliger, hytter, kollektivtilbud, arbeidsplasser, handel og tjenestetilbudet er plassert i forhold til hverandre, påvirke klimagassutslippet. Elektrifisering av personbiler og i transportnæringen vil trolig bidra til å gradvis redusere utslipp fra vegtrafikken fram mot 2030.

Mer om utfordringer kan leses i Utfordringsdokument fra 2020 som ble utarbeidet som et kunnskapsgrunnlag for planstrategi 2020-2023 og planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2022-2034.

Fire arbeidsprinsipper for god samfunnsutvikling

Som kommune skal vi legge til rette for at alle kan være med å påvirke samfunnsutviklingen. Et levende samfunn med bolyst og trivsel for innbyggere, fritidsinnbyggere, besøkende og næringsliv er viktig. Hver og en av oss har et ansvar for å medvirke til at Trysil kommune er Stavtaket foran i samfunnsutviklingen. For å nå ønsket samfunnsutviklinger vil følgende fire prinsipper være viktige og førende: samskaping, medvirkning, attraktivitet og bærekraftig utvikling.

Samskaping

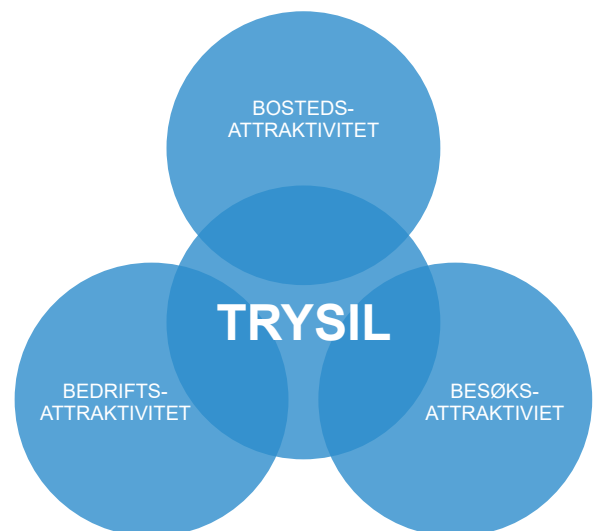
Å skape et godt samfunn er et felles ansvar. Dette være seg innbyggere, frivillighet, næringsliv og det offentlige. Samskaping skjer når kommuneorganisasjonen, sammen med andre parter, inngår i et likeverdig samarbeid for å avdekke utfordringer og å utforme og gjennomføre nye og bedre løsninger. Kommuneorganisasjonens oppgave er å tilrettelegge for samskaping. Frivillig sektor er en viktig medspiller for å skape aktivitet, boslyst og trivsel for befolkningen. Gjennom engasjement og deltakelse kan hver enkelt utvikle sosial kompetanse, få venner, etablere nettverk og oppleve mestring og tilhørighet. Å ha en meningsfylt jobb betyr mye for opplevd livskvalitet. Et robust, inkluderende og mangfoldig næringsliv der det er plass til alle, gir lavere ledighet og lavere sykefravær. Kommuneorganisasjonen skal ønske nye initiativ velkommen, samt koordinere og invitere til samarbeid. I dette ligger det en viktig tilretteleggingsrolle.

Medvirkning

Alle i Trysil skal ha mulighet til å delta i utviklingen av samfunnet vi lever i og er en del av. Alle skal føle seg sett og hørt. At mennesker får delta aktivt i fellesskapet ut fra egne ressurser og forutsetninger, bidrar til å gi en identitetsfølelse og fremmer lokal tilhørighet. Medvirkning og dialog styrker lokaldemokratiet og gir bedre tjenester til brukerne. I Trysil skal det derfor være rom for bred medvirkning når det gjelder fysisk utvikling, tilrettelegging, sosiale prosesser og framtidvisjoner. Kommunen skal respektere enkeltmenneskets tanker og vurderinger og alle forslag skal behandles likeverdig. Dette vil legge grunnlaget for å styrke arbeidet med å skape et samfunn der innbyggerne og kommunen samarbeider for å skape et samfunn som vi sammen drar framover.

Attraktivitet

Både kommune og andre aktører har over lenger tid jobbet med å synliggjøre Trysils attraktivitet. Ved å bruke attraktivitetsmodellen fra Telemarksforskning som arbeidsmetodikk styrkes kommunens potensial for attraktivitet. Modellen har som formål å synliggjøre hva som skal til for å skape vekst i befolkning og arbeidsplasser, og hva vi kan gjøre lokalt for å påvirke vår attraktivitet. For Trysil kommune vil det i årene framover være avgjørende at man vektlegger det som skaper bostedattraktivitet, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Ved at kommunen implementerer modellen i kommuneplanen, vil den i større grad bli brukt

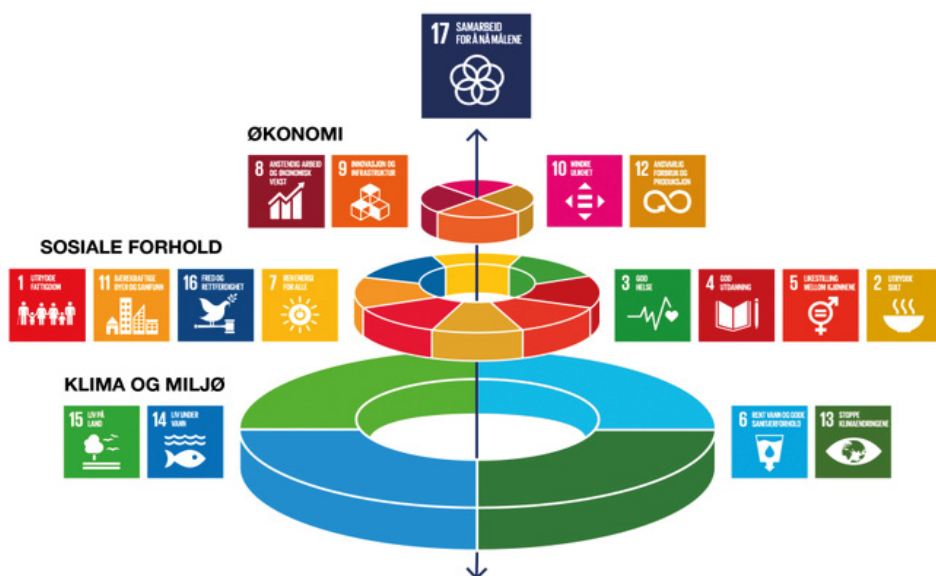

FIGUR 2: Attraktivitetsmodellen

i kommunens daglige drift og man vil få et større fokus på mål og strategier som skaper attraktivitet og økt tilflytting over tid. De tre nevnte formene for attraktivitet kan igjen deles opp i områdene: areal og bygninger, lokale tilbud, omdømme og stedlig kultur og identitet. Økt fokus på dette skaper en positiv utvikling som alle har en nytteverdi av.

Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling handler om å legge til rette for en samfunnsutvikling som sikrer grunnleggende behov over tid. Vi må sikre behovene vi har i dag uten å ødelegge for framtidige generasjoner muligheter til å dekke sine behov. Man deler bærekraftsbegrepet i tre dimensjoner: miljødimensjonen, den sosiale dimensjonen og den økonomiske dimensjonen.

FIGUR 3: Bærekraftsdimensjonene

Miljødimensjonen handler om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs. Måten vi bruker, ivaretar og forvalter naturen på i dag, har store konsekvenser for samfunnet i framtida. Den sosiale dimensjonen handler om å sikre alle mennesker et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv. Utdanning, likestilling, sosiale arenaer og kultur mangfold er noen av områdene som berøres av denne dimensjonen. Sosiale forhold sier noe om hvordan mennesker har det i samfunnet rundt seg og at de har muligheten til å påvirke egne liv og samfunnet de lever i. Den økonomiske dimensjonen handler om å sikre økonomisk trygghet og ansvarlig forbruk for mennesker og samfunn. Fattigdom og ulikheter er en kilde til uro og splittelse i befolkningen, noe som truer en bærekraftig utvikling. Økonomiske hensyn må vike plass for langsiktige hensyn og jevnere fordeling og forvaltning av ressurser.

Trysil har valgt ut seks bærekraftsmål som kommunen vil ha ekstra fokus på i kommende planperiode:

FIGUR 4: Bærekraftsmålene

Visjon og verdigrunnlag

Trysil kommunes visjon **Stavtaket foran** gir retning, inspirerer, legitimerer handlinger og møter framtidige utfordringer. Ski og skisport har vært en viktig del av tryslingenes liv og historie. Skistavene er symbolet i Trysils kommunevåpen. I dag er vi landets største reiselivskommune basert på skiturisme. Tryslingene har vært i forkant når det gjelder ski, men vi vil også å være i forkant på alle samfunnsviktige områder. Dette symboliserer vårt valg av visjon.

Trysil kommunes verdigrunnlag skal synliggjøre normer og verdier som ligger til grunn for kommunens virksomhet. Trysils viktigste ressurs er de menneskene som bor her, deres kunnskap, kultur og tradisjoner. Trysil kommunes virksomhet skal bygge på:

- Respekt og likeverd for enkeltmennesket
- Medvirkning og involvering i beslutningsprosessene
- Dristighet med vilje til endring
- Samskaping og åpenhet
- Bærekraft

Trysil kommunens hovedmål mot 2034:

Stabilisere folketallet og på sikt **øke befolkningen** med særlig fokus på å få unge mennesker og familier til å flytte til/flytte tilbake til kommunen

Legge til rette for et **mangfoldig næringsliv** med forutsigbare rammevilkår for vekst og utvikling

Bidra til at Trysil kan beholde og utvikle sin posisjon som et attraktivt, mer helårlig og bærekraftig reiselivsdestinasjon gjennom mål og strategier i Reiselivsstrategi for Trysil 2020-2030

Samarbeide med innbyggerne, lag og foreninger for å **styrke levekår og boforhold** i hele kommunen

Forvalte arealer, verdier og ressurser i et **bærekraftig og langsiktig perspektiv** som bidrar til miljømessig, sosial og økonomisk utvikling for framtidens generasjoner

INNSATSOMRÅDE 1: ATTRAKTIVT & FRAMTIDSRETTET

Visjonen attraktiv og framtidsrettet viser hvordan kommunen skal fortsette å utvikle seg som attraktiv for innbyggere, besøkende og næringslivet, samtidig som utviklingen er framtidsrettet og bærekraftig. Det legges til rette for god beredskap, føre var-prinsipp i forvaltning, smartere ressursbruk og god forvaltning av naturmangfold, kultur- og naturlandskap. Gjennom bærekraftig fritidsbebyggelse og tettstedsutvikling, gode nærmiljøkvaliteter og gode naturopplevelser skal menneskelige behov være i balanse med naturen.

TRYSIL FORTSETTER Å UTVIKLE SEG SOM ET ATTRAKTIVT HELÅRS REISEMÅL I ET BÆREKRAFTPERSPEKTIV

Slik gjør vi det

- Vi tilrettelegger for dagens behov uten å ødelegge for framtidige generasjoners behov
- Vi legger til rette for helårsaktiviteter og helårsarbeidsplasser
- Vi legger til rette for en utvikling for besøkende som også kommer innbyggerne til gode
- Vi legger til rette for framtidige mobilitetsløsninger som bidrar til bedre, fleksible og mer miljøvennlige muligheter for transport innad, og ut og inn av kommunen
- Vi samarbeider med Nasjonalparkstyret i Fulufjellet om utvikling og synlighet av Fulufjellets nasjonalparker
- Vi legger gode planer for langsiktig forvaltning av natur- og kulturressurser gjennom god og bevisst besøksforvaltning
- Vi vurderer om Trysil bør bli nasjonalparkkommune
- Vi bidrar til å binde fjellet og bygda sammen og skape aktiviteter som gjør at deltidsinnbyggerne blir lengre og skaper lokale ringvirkninger
- Vi legger til rette for god infrastruktur for å håndtere innbyggere og gjester som skal til og fra flyplassen i Sälen

TRYSIL HAR ET KOMPAKT OG LEVENDE KOMMUNESENTRUM, OG GRENDESENTRE MED GODE BO- OG MILJØKVALITETER

Slik gjør vi det

- Vi legger til rette for at det er nok og varierte boliger for å dekke ulike ønsker og behov og for å gi grunnlag for variert befolkningssammensetning
- Vi tilrettelegger for gode veger som reduserer reisetid slik at hele kommunen får økt bostedsattraktivitet
- Vi utvikler Trysil som et attraktivt sted med et godt bomiljø og med vekt på grønnsstruktur, arkitektur, kulturarv, handel, næring og sosiale møtesteder
- Vi legger, gjennom et tett samarbeid med grendeutvalgene og andre aktører, til rette for levende grender med gode bokvaliteter
- Vi sørger for arealdisponering som gir gode møteplasser og bidrar til et inkluderende og sosialt nærmiljø

- Vi legger til rette for funksjonsdelte bygg i sentrum (ulike formål med f.eks. næringslokaler i første etasje og bolig over) for å skape levende områder og en god arealutnyttelse
- Vi har tydelige arealstrategier i sentrum som vektlegger fortetting for å motvirke miljøpåvirkning og skade på uerstattelige kulturlandskap og naturmiljø
- Vi legger til rette for flere sammenhengende og universelt utformede gang- og sykkelveger
- Vi skal utvikle Trysil sentrum til et attraktivt sted å bo og besøke med vekt på aktivitetsarenaer for folk i alle aldre

TRYSIL SKAL SIKRE GRUNNLEGGENDE BEHOV FOR INNBYGGERE, DELTIDS-INNBYGGERE, BESØKENDE OG NÆRINGS-LIV OG HA GOD BEREDSKAP FOR Å MØTE SAMFUNNSEDRINGER

Slik gjør vi det

- Vi skal sikre bedre samhandling mellom eiere av kritisk infrastruktur og andre aktører, f.eks. vann, avløp og strøm, for å ha god beredskap for viktige samfunnsfunksjoner
- Vi skal samarbeide med nabokommuner for å sikre at innbyggerne har tilgang på god samfunnssikkerhet og beredskap i hele kommunen
- Vi skal sikre trygt drikkevann til alle gjennom god ivaretagelse av drikkevannshensyn og beskyttelse av nåværende og mulige framtidige drikkevannskilder
- Vi skal sørge for god drift av vann og avløpsanlegg gjennom tydelig eierskap, godt vedlikehold og forebyggende arbeid med tanke på klimaendringenes påvirkning
- Vi skal beskytte biologisk mangfold i vann og på land og beskytte mot fremmede arter og spredning av smitte

TRYSIL SKAL VÆRE EN MILJØBEVISST OG KLIMAVENNLIGE KOMMUNE

Slik gjør vi det

- Vi skal jobbe for at alle kommunale tjenester har fokus på klimaendringer, miljø, matproduksjon og avfall for å styrke ei bærekraftig framtid
- Vi skal ha en framtidsrettet maskin- og bilpark som fremmer gode klimaløsninger med lave utslipp, og gjennom miljøsertifisering sørge for at offentlig bygningsmasse er miljøvennlig og energieffektiv
- Vi skal bidra til å styrke kunnskap om klimaendringer og klimatilpasning og gjøre kunnskapen offentlig tilgjengelig

- Vi skal påvirke til bærekraftige løsninger i våre samarbeid, eierskap og ved innkjøp
- Vi skal legge til rette for klimaregnskap, ROS-analyse og andre verktøy for å ta hensyn til naturmangfoldet, klimaendringer, beredskap og arealutnyttelse i kommunen
- Vi skal ha en kunnskapsbasert og lokalt tilpasset vurdering av tålegrenser for utbygging av nye hytteområder og sikre nødvendige krav til kritisk infrastruktur
- Vi skal sikre nærhet mellom aktiviteter og hyttebebyggelse slik at transportbehovet blir mindre og arealutnyttelsen høyere
- Vi skal vektlegge kunnskapsbasert ivaretagelse av biologisk mangfold i arealplanleggingen
- Vi skal gjennom vårt eierskap i Trysil kommuneskoger sørge for bærekraftig drift og forvaltning av skog og utmark, som bidrar til det grønne skiftet
- Trysil kommune skal ved rullering og behandling av sine reguleringsplaner, særlig kommuneplanens arealplan, gjennomføre arealvask - slik at avsatte områder for utvikling som ikke er gjennomført tilbakeføres til LNF-/friområder.

TRYSIL TAR VARE PÅ OG UTVIKLER SINE STEDEGNE KVALITETER INNEN KULTUR OG NATUR

Slik gjør vi det

- Vi skal styrke kunnskapen om natur, naturmangfold, kulturlandskap og kulturarv i Trysil, og legge kunnskapen til grunn i all forvaltning
- Vi skal legge til rette for at Trysils stedegne kvaliteter ivaretas og brukes i markedsføringen av Trysil
- Vi skal legge til rette for at alle i Trysil har et godt og variert tilbud innen kultur og idrett

INNSATSOMRÅDE 2: INKLUDERENDE OG TRIVELIG

Inkluderende og trivelig handler om at alle innbyggere, deltidsinnbyggere og besøkende skal oppleve trivsel, tilhørighet, trygghet og inkludering i kommunen. Visjonen viser hvordan kommunen vil utvikle en sosial, aldersvennlig og helsefremmende kommune med redusert utenforskap. Alle i Trysil skal ha mulighet til å delta i samfunnet og utviklingen av det. Gjennom tidlig innsats, gode oppvekstvilkår og tett oppfølging skal alle unge i kommunen ha like forutsetninger for videre utdanning og arbeid.

TRYSIL SKAL VÆRE ET ALDERSVENNLIG SAMFUNN MED GODE BOOMRÅDER OG BOFORHOLD SOM FREMMER VELFERD OG SAMFUNNSDELTADELSE

Slik gjør vi det

- Vi skal legge til rette for at innbyggerne skal ha en bolig for hele livet og kunne bo trygt i eget hjem så lenge som mulig
- Vi skal legge til rette for aktiv deltakelse og involvering av eldre som ressurs i samfunns- og tjenesteutvikling og frivillig arbeid
- Vi skal legge til rette for trygge og inkluderende lokalmiljøer med funksjoner som dekker de daglige behovene og gir grunnlag for et godt og meningsfullt liv
- Vi skal aktivt tilrettelegge for boligbygging som styrker bolig mangfoldet
- Vi skal framskaffe arealer og boliger for grupper omfattet av kommunens bolig-sosiale politikk
- Vi skal tilby gode og universelle tilbud til alle innbyggere gjennom nærhet og tilgjengelighet til nødvendige tjenester og sosiale arenaer
- Vi skal arbeide for å styrke kollektivtransporten innad i kommunen for å legge til rette for deltakelse og sosial tilhørighet

I TRYSIL SKAL ALLE INNBYGGERE KUNNE DELTA I HELSEFREMMENDE AKTIVITETER OG HA EN SOSIAL TILHØRIGHET

Slik gjør vi det

- Vi legger til rette for at alle skal ha mulighet til å oppleve sosial tilhørighet, mestring og trivsel ut fra egne forutsetninger og vi skal bidra til å hindre utenforskap
- Vi legger til rette for kultur og idrett gjennom gode rammevilkår og støtteordninger
- Vi arbeider tverrfaglig og forebyggende for å styrke livsmestringen og inkludering av alle barn slik at ingen faller utenfor samfunnet
- Vi skal gjennom tidlig innsats, tverrfaglig tilnærming og god samhandling ha gode tjenester for innbyggerne fra vugge til grav
- Vi bidrar til å utvikle gode nærmiljøer med fysiske og sosiale møteplasser og lavterskel turmuligheter som legger til rette for fellesskap, mangfold og god folkehelse
- Vi skal gjennom stedsutvikling og arealbruk legge til rette for inkludering, møteplasser, estetikk, universell utforming og folkehelse
- Vi skal ha en aktiv Frivilligsentralen som bidrar med stimulering til økt fysisk og sosial aktivitet, økt selvhjelpenhet og opplevelse av mestring
- Vi er en inkluderende kommune for alle uansett bakgrunn og arbeider for å skape et mangfoldig samfunn hvor alle kan være seg selv og bli likebehandlet

I TRYSIL ER ALLE INNBYGGERE AKTIVE SAMFUNNDELTAkere OG BIDRAR TIL Å SKAPE EN ATTRAKTIV KOMMUNE

Slik gjør vi det

- Vi legger til rette for et godt samspill mellom innbyggere, kommunen og næringslivet for å styrke dialog, involvering, samskaping og utvikling
- Vi legger til rette for en aktiv og attraktiv samhandling med frivilligheten og privat sektor for å mobilisere innbyggerne til å ta vare på seg selv og sine omgivelser
- Vi legger til rette for et aktivt lokalsamfunn gjennom å motivere til samfunnsengasjement, demokratisk deltakelse og mobilisering av innbyggernes kompetanse
- Vi tar innbyggerne med på råd i utvikling av kommunale tjenester
- Vi tar godt imot tilflyttere og nye arbeidstakere slikt at de trives og blir inkludert i Trysilsamfunnet
- Vi skal redusere utenforskap og arbeide for at flest mulig kvalifiserer seg for og blir deltakere i arbeidslivet

KULTURBYGDA TRYSIL SKAL TILBY MANGFOLD OG KVALITET INNEN KULTUR, IDRETT OG FRILUFTSLIV FOR ALLE INNBYGGERNE OG BESØKENDE

Slik gjør vi det

- Vi er en aktiv kulturkommune med tilbud til alle aldersgrupper
- Vi bidrar til å ta vare på det historiske, skape nåtida og utvikle framtidens kultur
- Vi legger til rette for at alle kan delta gjennom f.eks. universell utforming, digitale løsninger og integreringstiltak
- Vi samarbeider tett med kulturaktører, idrettsaktører og frivilligheten for å kunne ha et så mangfoldig og godt tilbud som mulig
- Vi satser på grunnpilarene kulturskole, bibliotek, ungdomsklubb, museum, kunst, idrett, kulturhus/kino, e-sportsarrangement og støtteordninger
- Vi tar vare på kirkene våre og legger til rette for at alle skal kunne praktisere sitt livssyn

Slik gjør vi det

- Vi legger til rette slik at private og offentlige skoler i Trysil samarbeider og utvikler seg til det beste for barn og unge
- Vi har framtidsrettede skoler med høy faglig kvalitet som styrker og utvikler elevenes faglige og sosiale kompetanse og fremmer læringsglede og motivasjon
- Vi har godt tilpasset opplæring og sørger for å spesielt ivareta sårbare barn og unge
- Vi har barnehager og skoler som skaper en innovasjonskultur som bidrar til at barn og unge utvikler innovative og kreative ferdigheter
- Vi samarbeider med de foresatte, og på tvers av sektorer, for å skape trygge rammer for barn og unge i barnehage, skole og fritid
- Vi har nulltoleranse for mobbing
- Vi har barnehager hvor alle barn møtes med respekt, trygghet og glede hver dag
- Vi samarbeider godt med Trysil Videregående skole og legger til rette for at deres elever trives i Trysil gjennom egnede boliger og gode fritidsaktiviteter
- Vi skal jobbe aktivt bl.a. for å behold/utvide linjetilbudet og sikre Tryvis sin eksistens.

INNSATSOMRÅDE 3: SKAPENDE OG KREATIV

Skapende og kreativ omhandler kommunen som tilrettelegger og samarbeidspartner for næringslivet. I tillegg er Trysil en kjent destinasjon og kommunens har en viktig rolle i utviklingen av et attraktivt og bærekraftig reiseliv. God utdanning, færre unge utenfor arbeidsliv og utdanning, gode arbeidsforhold, økt innovasjon og tjenesteutvikling er avgjørende faktorer. Nøkkelen for å oppnå dette er et godt samarbeid mellom kommunen, næringslivet og regionale myndigheter. I tillegg må kommunen evne å ta i bruk de samlede ressursene og kompetansen og klare å omstille seg i takt med samfunnets endringer. Dette vil til sammen være avgjørende for kommunens attraktivitet, regional vekst og internasjonal konkurranseevne.

TRYSILSAMFUNNET SKAL FREMME EN KULTUR FOR LÆRING OG BIDRA TIL OMSTILLING, KOMPETANSELØFT OG ET INKLUDERENDE SAMFUNN

Slik gjør vi det

- Vi bidrar til å fremme en lærekräftig utvikling og utvikler studietilbudet i takt med samfunnet og næringslivets framtidige behov
- Vi legger til rette for godt samarbeidet mellom næringsliv og utdanningsinstitusjoner for å mobilisere høyere yrkesdeltakelse
- Vi bidrar til å etablere og videreutvikle innovative partnerskap mellom kommunen, offentlige instanser, næringslivet, forskningsmiljø og innbyggerne
- Vi bidrar til å videreutvikle tilbudet om desentralisert utdanning og kompetansehevende tiltak, gjennom Campus Trysil eller tilsvarende arenaer
- Vi arbeider aktivt for å skape nye læreplasser, legge til rette for fagbrev på jobb og etablere praksisplasser for tryslinger under utdanning
- Vi utvikler Trysil til en attraktiv kommune for nyutdannede med etterspurt kompetanse
- Vi jobber for at flere fullfører grunnskolen og videregående opplæring og har muligheter til å ta høyre utdanning i samsvar med egne forutsetninger
- Vi bidrar til at vi kan bevare det videregående skoletilbudet i kommunen
- Vi samarbeider med private og tilrettelegge for at flere kommer ut i arbeid
- Vi legger til rette for økt verdiskaping, kompetanseheving og for at næringsliv kan skape flere arbeidsplasser
- Vi skal sikre videreføring av dagens læreplassgarant

TRYSIL KOMMUNE ER EN ATTRAKTIV ARBEIDSGIVER MED VILJE TIL ENDRING, NYSKAPING OG SAMSKAPING

Slik gjør vi det

- Vi er en attraktiv arbeidsplass med et trygt arbeidsmiljø som tilrettelegger for heltidskultur med ansvarsbevisste og kompetente medarbeidere
- Vi sikrer oss nødvendig kompetanse og kapasitet i takt med samfunnets endringer og behov
- Vi satser på godt lederskap og medarbeiderskap som fremmer økt læring, godt samspill, ny teknologi og mestring

- Vi sikrer oss at medarbeidere og ledere opptrer profesjonelt slik at kommunens omdømme blir ivaretatt og at innbyggerne har tillit til kommunen
- Vi er digitalt tilgjengelig for alle innbyggere og stimulere til en framtidsrettet digital utvikling
- Vi har aksept for å prøve og feile i organisasjonen
- Vi er en inkluderende og tilrettelagt arbeidsplass for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Vi har en aktiv seniorpolitikk og en proaktiv rekrutteringspolitikk
- Vi stimulere til at flere ansatte videreutdanner seg og får kompetansehevende kunnskap for å sikre god kvalitet på tjenesteyting og tjenestetilbud til kommunens innbyggere
- Vi styrker nærværet til ansatte og arbeide for å minske sykefravær i organisasjonen

TRYSIL KOMMUNE SKAL VÆRE INNOVATIV, ENDRINGSVILLIG OG EN GOD TILRETTELEGGER FOR NÆRINGSLIVET

Slik gjør vi det

- Vi tilrettelegge for vekst i offentlige og private arbeidsplasser gjennom fokus på gründervirksomhet, innovasjon og relokalisering av statlige arbeidsplasser
- Vi etablerer samskapingsarenaer sammen med det private næringslivet som stimulerer til innovasjon og utvikling av arbeidsplasser
- Vi etablerer en skaperarena for å styrke ungt entreprenørskap, næringsutvikling og for å utvikle kommunale tjenester
- Vi tar i bruk nye digitale løsninger i tjenesteutviklingen og arbeide for at alle husstander i kommunen har tilfredsstillende digital infrastruktur
- Vi er en pådriver for utvikling av helsetjenesten og anvendelse av velferdsteknologi for å styrke tilbudet til innbyggerne
- Vi utnytter mulighetene innen offentlige anskaffelser til å bruke lokalt næringsliv
- Vi styrker samarbeidet mellom det private og offentlige arbeidsmarkedet for å motvirke arbeidslivskriminalitet og tilrettelegge for et sunt arbeidsmarked
- Vi følger opp reiselivsstrategien og bidrar til at Trysil opprettholdes som et høykvalitets reisemål gjennom bl.a. å følge opp kommunens ansvar i reiselivsstrategien

- Vi er en pådriver for bioøkonomi og bidrar til en grønn næringsutvikling i hele kommunen
- Vi er en imøtekommende og utviklingsorientert organisasjon med forpliktende og forutsigbare planer og tilstrekkelig kapasitet og ressurser
- Vi ser deltidsinnbyggeren som en ressurs i arbeidet med næringsutvikling, rekruttering og styrking av stedsattraktivitet

TRYSIL SKAL VÆRE EN UTADRETTET KOMMUNE OG EN NATURLIG SAMARBEIDSPARTNER I REGIONEN

Slik gjør vi det

- Vi videreutvikler og styrker det grenseoverskridende arbeidet gjennom næringsliv, beredskap og sikkerhet, tjenestetilbud med flere
- Vi samarbeider tett med andre kommuner, stat og regionale partnere for å styrke kvalitet, tjenestetilbud og et levende fagmiljø
- Vi bidrar til å utvikle en felles bo- og arbeidsmarkedsregion som stimulerer til samfunnsutvikling og framtidig innovasjon på tvers av landegrenser
- Vi har gode møteplasser mellom kommunal forvaltning og private næringsaktører for å sikre forutsigbarhet for næringsaktivitet
- Vi er en fleksibel og framtidsrettet organisasjon som deltar i nye prosjekter i samarbeid med private og offentlige instanser
- Vi sikrer og utnytter digital infrastruktur som bidrar til økt bruk og muligheter for desentraliserte arbeidsplasser
- Vi tilrettelegge for å utnytte næringsmessige fortrinn slik at framtidig vekst bygger på eksisterende styrker og nye framtidige muligheter
- Vi tilrettelegge for vekst og utvikling gjennom en effektiv arealbruk med fokus på samspillet mellom handel, næring og besøkende
- Vi jobber proaktivt for vekst og investeringslyst og bestreber en rask dialog med næringsliv og innbyggere

Strategi for fritidsbebyggelse

Det er vanlig at kommuner har strategier for ulike typer bebyggelse og at strategiene er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel før de konkretiseres ytterligere i arealdelen. I Trysil er strategi for fritidsbebyggelse viktigst og mest i fokus, siden det er fritidsbebyggelsen som legger mest press på arealbruken og det er rundt fritidsbebyggelsen det er mest prinsipielle diskusjoner. Trysil kommune har derfor valgt å innlemme strategi for fritidsbebyggelse som en del av samfunnsplanen. Strategier for andre typer bebyggelse vil bli en naturlig del av arealplanen ved revidering.

Hytta, eller fritidsboligen, står sterkt i Norge. I Trysil er det flere hytter enn det er innbyggere. Trenden viser at hyttene brukes mer og mer. Dette er mulig på grunn av hjemmekontorløsninger, høyere standard på hyttene, teknologisk utbygging og bedre veier. Hytteeierne blir dermed mer som en deltidsinnbygger i hyttekommunen sin og bør betraktes som en ressurs.

Innen reiselivet skilles det gjerne mellom kalde og varme senger der kalde senger er private fritidsboliger og varme senger er kommersielle senger eid av hoteller eller liknende. Denne strategien har hovedfokus på langsiktig utvikling av fritidsboliger og kalde senger og hvordan man skal sikre at det skapes attraktive områder for fritidsbebyggelse.

Denne strategien baserer seg på Kommunal- og distriktsdepartementets «Rettleiar om planlegging av fritidsbustader» fra september 2022.

Skal Trysilsamfunnet fortsatt være attraktivt for deltidsinnbyggere, er det avgjørende at man ikke bygger ned områder som senker vår felles attraktivitet. Med attraktivitet mener vi områder med ettertraktede funksjoner som nærhet til naturen, fritidsaktiviteter og nærmiljøkvaliteter. For kommunen er det en prioritering at eksisterende og ny fritidsbebyggelse skal bidra til en utvikling som lokalsamfunnet drar nytte av.

Hyttebygging har både positive og negative konsekvenser. For lokalsamfunnet har det positive konsekvenser når det gjelder arbeidsplasser, både direkte og indirekte. I tillegg kan det styrke grunnlaget for bosetting og styrke tilbudet innen handel, service og kultur. På denne måten virker utbyggingen inn på samfunnsutviklingen og kan være en motvekt til sentralisering og urbanisering. Større hytteområder har også gjerne et aktivitetstilbud og tilrettelegginger som stier, løyper, m.m. som kommer lokalbefolkningen til gode. På den andre siden krever hyttene areal og vil derfor ha påvirkning på omgivelsene og miljøet. Utbyggingen kan komme i konflikt med lokale interesser og et økt antall deltidsinnbyggere i deler av året legger også press på ulike kommunale tjenester. For å sikre en bærekraftig utvikling hvor både økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft tas hensyn til er det viktig med helhetlig planlegging. Kommunen må derfor ha tydelige planer for fritidsboliger og veilederen fra departementet anbefaler at overordnede strategier for dette er en del av kommunens samfunnsplan.

«I ROLLA SOM PLANSTYRESMAKT HAR KOMMUNANE EI VIKTIG OPPGÅVE I Å VURDERE OG AVVEGE DEI ULIKE KONSEKVENSAANE AV HYTTEBYGGING. DEI SKAL LEGGJE TIL RETTE FOR EI UTVIKLING SOM UTLØYSER NÆRINGS- POTENSIALET OG POSITIVE SAMFUNNSVERKNADER, OG MINIMERER ULEMPE FOR FASTBUANDE OG KONFLIKTAR MED MILJØVERDIAR OG EKSISTERANDE AREALBRUKS- INTERESSER.»

Kommunal- og distriktsdepartementets «Rettleiar om planlegging av fritidsbustader»

Nasjonale føringer for planlegging av fritidsboliger sier blant annet:

- Hensynet til klima, klimatilpassing og samfunnssikkerhet må følges opp.
- Langsiktige utbyggingsgrenser, omfang og lokalisering av nye fritidsboliger, bør avklares i arealdelen i kommuneplanen. I fjell og utmark bør fritidsbustadområda avgrenses mot sammenhengende natur- og friluftsområde, og viktige område for landbruk, reindrift og andre næringer. En bør unngå nye hytteområder i og over skoggrensa. Langs kysten og langs vann og vassdrag må hensynet til natur og friluftsliv, landskap og kulturmiljø tas hånd om.
- Fortettingspotensialet bør kartlegges og utnyttes før det blir lagt til rette for utbygging i nye områder. Dette er særlig viktig i områder med utbyggingspress. Ny utbygging bør skje i tilknytting til eksisterende byggeområder og infrastruktur.
- Viktige friluftsområder og sammenhengende grøntstrukturer gjennom byggeområder bør tas vare på. Det er viktig å unngå utbygging på myr.
- Ny utbygging må være tilpasset landskap og terreng, og det bør legges vekt på minimering av inngrep.

Strategien for fritidsbebyggelse i Trysil retter seg etter disse nasjonale føringene.

Veilederen anbefaler at kommunene har en bærekraftig politikk som blant annet besvarer følgende spørsmål:

- Er det ønskelig med videre utvikling av fritidsboliger i kommunen?
- Hvordan kan fritidsboliger bidra til lokal verdiskaping og samfunnsutvikling?
- Hva slags karakter og teknisk standard skal fritidsboliger ha?
- Hvor kan det tillates ny utbygging og hvor omfattende skal den være?
- Hvor skal sentrumsfunksjoner være?
- Skal det tillates fast bosetting i fritidsboliger?
- Skal eldre bygningsmiljø utvikles til reisemål og fritidsboliger?
- Hvordan vil utviklinga av fritidsboliger påvirke behovet for kommunale tjenester og kommuneøkonomien?

Her i samfunnsdelen av kommuneplanen gis noen overordnede føringer. Arealdelen vil gå dypere inn i spørsmålene ovenfor.

På neste side følger noen områder vektlagt i veilederen og avslutningsvis noen relevante prinsipper fra denne:

Lokal verdiskapning

Kommunene bør ha en bevist politikk rundt om de vil ha en lokal verdiskapning knyttet til utbygging av fritidsboliger eller til bruk og vedlikehold av eksisterende. Planleggingen bør ha kjennskap til markedets behov og framtidige trender slik at det utvikles noe det vil være etterspørsel etter. Konsentrert utbygging og helårsbruk gir best forutsetninger for handel, service og andre tjenester. Næringseffekten blir også større jo mer sambruk man får til mellom deltidsinnbyggerne, reiselivet og innbyggerne. Undersøkelser viser at mange utbygginger ledes av eksterne byggefirmaer som bruker lokale underleverandører. Det anbefales at utbyggingen skjer langsomt over tid heller enn raskt, for at det skal være tilstrekkelig lokal kapasitet. Undersøkelser viser også at lokalt næringsliv har ei betydelig rolle i oppgaver knyttet til bruk og vedlikehold av fritidsboligene.

Steds- og reiselivsmåltvikling

I Trysil ligger ca. halvparten av hyttene desentralisert mens resten er konsentrert rundt alpinanlegg. I planleggingen bør man blant annet tenke over hvor sentrumsfunksjoner skal være og være bevisst på at tilbud tett på fritidsboligene kan være i konkurranse med eksisterende tettsteder og sentrumsfunksjoner. Samtidig må også transportbehov tas hensyn til og det taler for funksjoner tett på fritidsboligene. De samme prinsippene som vektlegges ved steds- og byutvikling generelt bør også brukes ved utvikling av områder for fritidsboliger. Dette er blant annet: fortetting, kvalitet i utbyggingen, ytre avgrensning og grønne korridorer, funksjonsblandinger og konsentrasjon av tjenester, møteplasser og lokale byggeskikker.

Fellestiltak

Etablering og drift av fellestiltak kan være utfordrende i hytteområder med mange grunneiere og utbyggere. Fellestiltak kan f.eks. være opparbeiding og merking av stier og skiløyper, toaletter og søppelhåndtering, etablering av parkeringsplasser, gapahuker, bålplasser, badeplasser o.l. Det anbefales at det etableres en modell for finansiering av fellestiltak.

Landskap og naturverdier

Europarådets landskapskonvensjon forplikter oss til å legge vekt på og ta hensyn til landskapet i all planlegging. Det er viktig å sikre at bygninger og infrastruktur er plassert og utformet slik at de er tilpasset landskapet og naturverdiene. En samling av fritidsboliger gir mindre nedbygging enn spredt utbygging. Samtidig påvirker store områder landskapet i vid omkrets og reduserer mulighetene for å oppleve urørt natur. Lys fra hytteområder påvirker mulighetene til å oppleve stjernehimmelen og har innvirkning på insekter og dyr. Ved utbygging bør det gjøres en landskapsanalyse som inkluderer analyse av landskapsform, tidsdybden i landskapet og økologien i landskapet.

Nedbygging av naturområde er sammen med klimaendringene de største truslene mot naturmangfoldet. Det er derfor viktig å ta vare på store sammenhengende naturområder og sikre grønne korridorer for forflytning og spredning av ulike arter. Det er ekstra viktig å unngå nedbygging av myr og bygging over tregrensa.

Friluftsliv og ferdsel

Ønske om å drive med friluftsliv og å få gode naturopplevelser ligger gjerne bak ønsket om å skaffe seg ei hytte. Nye fritidsboliger kan gi flere tilgang til slike opplevelser samtidig som utbygging kan redusere tilgangen til friluftsområder. Det er derfor viktig å balansere slik at områdene ikke mister sin attraktivitet som friluftsområde. Grønne korridorer er viktig i og mellom hytteområdene.

Samfunnssikkerhet og miljø

Selv om det er utbyggere som har ansvaret for sikkerheten bør kommunene ivareta samfunnssikkerhet i planleggingen. Konsekvenser av et endret klima er viktig å ta med i kartlegging og risikovurdering. Kommunen bør unngå å planlegge for fritidsboliger i områder med naturfarer og det bør tas vare på det naturgitte som reduserer risikoer, som vegetasjon, m.m. Kommunen må vurdere antall hytter, lokalisering og infrastruktur opp mot egen beredskap og mulighetene for å sikre tilstrekkelig beredskap innen helse, brann- og redningstjeneste, krisehåndtering osv.

Mobilitet og teknisk infrastruktur

I fjellområder med lite inngrep og områder med store natur- og landskapsverdier bør kommunene være restriktive med å legge til rette for standardheving av hytte som blant annet innebærer helårsveg og innlagt vann og avløp.

I Trysil, som i mange andre hytteområder, baserer man seg på privatbil som transportmiddel. Transport til og fra hytta har en negativ effekt på miljøet. I tillegg gir helge- og ferie-transport utfordringer når det gjelder kapasitet og trafikkavvikling. Kommunene bør tilrettelegge for gode mobilitetsløsninger både til og fra destinasjonen og innad på destinasjonen.

Kommunene må også sørge for forsvarlig vann- og avløpshåndtering og kan kreve tilkobling til kommunale anlegg. Det anbefales lokale fellesløsninger eller tilkobling til kommunalt anlegg. Kommunene bør også planlegge slik at de bidrar til å redusere energibehovet for fritidsboliger.

Følgende prinsipper vil være gjeldende for utviklingen innen fritidsboliger i Trysil:

- Sikre sammenhengende naturområder med få eller ingen tekniske inngrep
- Fortette eller utvide eksisterende områder framfor å bygge ut i nye områder. Dette gjelder primært senterområdene som Høyfjellssenteret, Turistsenteret og Trysil sentrum (Innbygda)
- Unngå ny fritidsbebyggelse over fjellgrensa og i områder med lite vegetasjon
- Unngå ny fritidsbebyggelse på myr og våtmark og kantsoner av vassdrag
- Unngå ny fritidsbebyggelse som kan føre til økt ferdsel i sårbare naturområder og verneområder
- Sikre store, sammenhengende friluftsområder og attraktive nærturområder
- Sikre grønn infrastruktur gjennom utbygde områder
- Ivareta mest mulig av eksisterende vegetasjon og terreng
- Unngå utbygging av dyrket mark i områder med produktiv skog, beiteinteresser og andre viktige næringsinteresser
- Har oversikt over område utsatt for naturfarer og unngå at det blir bygd fritidsboliger i slike områder
- Legge til rette for utslippsfri bilbruk og styrke grunnlaget for kollektivtransport
- Redusere energibehovet gjennom riktig lokalisering, og tilrettelegging for alternative energikilder

Lokale prinsipper

I tillegg til de overordnede prinsippene nevnt ovenfor så har Trysil følgende prinsipper. Prinsippene er delt inn i to; fritidsbebyggelse i Trysilfjellet og fritidsbebyggelse ellers i Trysil.

Fritidsbebyggelse i Trysilfjellet

Trysilfjellet har landets største alpinanlegg og en ambisjon om å bli en helårsdestinasjon. Langsiktig planlegging og forvaltning er viktig for å sørge for en utvikling som er økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig.

Prinsipper:

- Det skal tilrettelegges for grønne korridorer, planfrie kryssinger av veger, samt gang- og sykkelveger for å sikre kvaliteter for skiløpere og myke trafikanter
- Hytteutbygging, kapasiteter i reiselivsopplevelsen og annen offentlig og privat infrastruktur skal balanseres
- Det skal sikres gode løsninger for mobilitet og infrastruktur som prioriterer kollektivtransport og tilstrekkelig med parkeringsløsninger
- Ski inn-ski ut-prinsippet skal være sterkt førende for nye eller utvidelse av eksisterende byggeområder innen Trysilfjellet og nærliggende områder
- Helårs destinasjonsutvikling skal være et førende prinsipp for utviklingen rundt Trysilfjellområdet
- Grønn strek skal bidra til å sikre kvalitet og ansvarlig kapasitet for nærmiljøet og naturkvaliteter til fritidsboliger og fastsettes i kommuneplanens arealdel

Fritidsbebyggelse i resten av Trysil kommune

Fritidsbebyggelse er av stor betydning for Trysil, det påvirker stedsutvikling, næringsutvikling, natur- og kultur mangfoldet og levende grender. Trysil har flere områder med fritidsbebyggelse også utenfor Trysilfjellet.

Prinsipper:

- Utvikling av ny fritidsutbygging skal i hovedsak skje innenfor eksisterende områder for fritidsbebyggelse, som for eksempel Trysil-Knuts fjellverden, Osensjøen, Bittermarka, Ljørdalen, Solberglia/Ryskdalen og Bjørnbekkmora med mfl.
- Ny fritidsbebyggelse skal ha attraktiviteter i nærområdet. Hytteeiere har ulike preferanser. Uberørt natur, stillhet og ro kan også være eksempler på attraktiviteter i nærområdet
- Grunneiersamarbeid er viktig for å oppnå ønskede kvaliteter for fritidsbebyggelsen
- Vi skal redusere ubebygde utbyggingsreserver og sikre attraktive utbyggingsreserver
- Vi skal vektlegge lokal verdiskaping og sirkulærøkonomi i utbygging av fritidsbebyggelse

Veien videre – hva skal til for å lykkes

For at Trysil kommune skal lykkes med sine bærekraftige innsatsområder og arbeide ut fra arbeidsprinsippene samskaping, medvirkning, attraktivitet og bærekraftig utvikling, må sentrale rammebetingelser være på plass. Dette skal sikres gjennom å ha økonomisk handlingsfrihet, et godt fungerende og integrert plansystem samt vilje til utvikling, nyskaping og omstilling. Ved å vektlegge og fokusere på disse områdene kan kommunen være stavgang foran i utviklingen av Trysilsamfunnet. Dette vil også gi muligheter for å gjennomføre mål og tiltak i kommuneplanens samfunnsdel.

Økonomisk handlefrihet

Økonomisk handlefrihet skal sikres gjennom effektiv og riktig ressursbruk som gir grunnlag for god økonomistyring. Kommunens innbyggere skal gis et så godt tjenestetilbud som mulig innenfor kommunens økonomiske rammer. Administrasjonen og de folkevalgte skal jobbe målrettet for å årlig ha et driftsresultat på 1,75 % og legge til rette for en sunn kommuneøkonomi. Gjeldsgraden til kommunen skal ligge under 130 % av driftsinntektene og kommunen bør ha en likviditetsgrad som sikrer betalingsevne ved løpende og uforutsette utgifter. Ubundne driftsmidler (disposisjonsfondet) bør over tid ligge på minimum 5 % av brutto driftsinntekter. Administrasjon og de folkevalgte har ansvar for å følge opp vedtatte mål og handlingsregler innenfor drift, investering, lånegjeld og fondsoppbygging. Dette skal være førende for økonomistyringen og opprettholde en bærekraftig økonomi som vektlegger det langsiktige perspektivet. Framover må kommunesektoren regne med en strammere inntektsramme og merutgifter knyttet til den demografiske utviklingen og aldersbæreevnen. Langsiktig planlegging og finansielle måletall vil således være verktøy for å sikre det økonomisk handlingsrommet på lang sikt og sikre at kommunen har finansielle virkemidler til å møte de langsiktige samfunnsutfordringene.

Integrert plansystem for forutsigbar planlegging

For å nå en bærekraftig utvikling og satsingsområdene i kommuneplan forventes det at alle kommunale tjenesteområder er kjent med kommuneplanen. Kommuneplanen er styringsdokumentet for kommunen og skal samordne alle fagområdene i kommunen og være et effektivt styringsverktøy for oppfølging av mål og strategier. Trysil kommune vil utvikle et tydelig plansystem der dialogprosesser gir rom for strategisk nytenkning og klargjøring av planbehovet. Kommunens planer skal gis et bredere eierskap og forutsigbarhet for kommunal virksomhet, politisk styring og andre interessepartnere.

En innovativ og omstillingsdyktig kommune

Trysil kommune må tilpasse seg oppgaver ut fra behov og samfunnsendring. For at kommunen skal kunne tilby like gode tjenester i framtida som i dag, er det behov for å tenke nytt om hvordan kommunale oppgaver skal utføres. Ny teknologi gir både nye muligheter innenfor tjenesteytingen og kommunen handlingskraft for tilpasning og endret behov. Avgjørende for denne tilpasningen er økonomisk handlefrihet som sikrer Trysil kommunes evne til utvikling, nyskaping og god ressursutnyttelse sammen med de ansatte. Med en god utnyttelse av medarbeiderdrevet innovasjon, organisatoriske forhold, og økonomiske ressurser skal kommunen være i stand til å tilby et helhetlig, koordinert, og tilpasset tjenestetilbud. Kommunens ansatte skal styrke kommunens omdømme og utvikle nytenking i organisasjonen.

Fotografer:

Forside: Jonas Hasselgren

Side 4: Paul Audestad

Side 12: Trysil kommune

Side 13: Ola Matsson & Einar Aslaksen

Side 14: Ola Matsson

Side 18: 4H Hedmark

Side 22: Kristin Skjæraasen

Side 27: Illustrasjonsfoto

Side 29: Ola Matsson

Side 30-31: Ola Matsson

Side 35: Ola Matsson

